

P-06-1468 Gosod rheolau llymach i gyfyngu ar y rhoddion a'r taliadau a gaiff Aelodau o'r Senedd

Y Pwyllgor Deisebau | 20 Ionawr 2025
Petitions Committee | 20 January 2025

Cyfeirnod: SR24/9547-12

Rhif y Ddeiseb: P-06-1468

Teitl y ddeiseb: Gosod rheolau llymach i gyfyngu ar y rhoddion a'r taliadau a gaiff Aelodau o'r Senedd

Geiriad y ddeiseb: Mae'r rhoddion sylweddol a gafodd Aelod blaenllaw o'r Senedd yn ddiweddar wedi bod yn destun cryn bryder ymhlith y cyhoedd. Rhaid dysgu gwersi yn sgil hyn.

Rhaid i Gymru gynnal a gwella ei henw da am dryloywder ac uniondeb. Mae dyletswydd ar bob Aelod o'r Senedd i sicrhau na fydd unrhyw wrthdaro, neu unrhyw ganfyddiad o wrthdaro, rhwng ei ddyletswyddau cyhoeddus a'i fuddiannau preifat.

Rhaid sicrhau na all neb dalu, neu ymddangos fel petai'n talu, am ddylanwad gwleidyddol. Dylid asesu'n ofalus o ble y daw'r holl fuddiannau y mae Aelodau'n eu cael.

1. Y cefndir

1.1. Cofrestru a datgan buddiannau

Mae adran 36 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ar uniondeb yn nodi y mae'n rhaid i Reolau Sefydlog y Senedd, sef y rheolau sy'n nodi sut mae'r Senedd yn gweithredu, ddarparu ar gyfer cofrestr o fuddiannau'r Aelodau a rhaid i'r gofrestr fod ar gael i'r cyhoedd ei harchwilio.

Mae Rheol Sefydlog 2 y Senedd yn ymwneud â buddiannau ariannol a buddiannau eraill yr Aelodau

Mae Rheol Sefydlog 2 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Llywydd gadw a chyhoeddi Cofrestr Buddiannau. Rhaid i Aelodau gwblhau'r gofrestr cyn pen wyth wythnos i dyngu'r llw yn gyntaf a diweddarau'r gofrestr o fewn pedair wythnos i unrhyw newidiadau ddigwydd.

Mae manylion y buddiannau y mae'n rhaid eu cofrestru wedi'u nodi mewn Atodiad. Maent yn cynnwys swyddi cyfarwyddwyr am dâl neu gyflogaeth a rhoddion, lletygarwch neu fuddion materol sy'n uwch na'r gwerth a bennir mewn unrhyw benderfyniad gan y Senedd. Mae hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Aelodau gofrestru 'nawdd ariannol'. Mae'r nawdd ariannol y mae'n ofynnol ei gofrestru yn cynnwys unrhyw nawdd gan gwmnïau, undebau llafur, cyrff proffesiynol, neu gymdeithasau masnach i dreuliau etholiad Aelodau o'r Senedd sy'n fwy na 25 y cant o gyfanswm eu treuliau etholiad a ddatganwyd. Nid yw hyn yn cynnwys cyllid ar gyfer etholiadau mewnol pleidiau na rhoddion a wneir yn gyffredinol i blaid wleidyddol leol, sy'n dod o dan ofynion eraill.

Ar 10 Mai 2006, penderfynodd y Senedd bod yn rhaid i unrhyw roddion, lletygarwch neu fuddion dros £350 gael eu cofrestru. Nid yw Rheolau Sefydlog y Senedd yn rhoi terfyn uchaf ar y symiau y gall Aelodau eu derbyn. Ar 19 Mai 1999, penderfynodd y Senedd fod "rhoddion i gael eu hystyried yn nawdd ariannol os oes perthynas uniongyrchol rhwng rhoddion o'r fath mewn unrhyw flwyddyn ag ymgeisyddiaeth y person i gael ei ethol i, neu aelodaeth y person o, y Senedd a'u bod yn werth o leiaf £500".

Cyn cymryd rhan mewn unrhyw drafodion yn y Senedd, rhaid i Aelod wneud datganiad ar lafar o unrhyw fuddiant ariannol y gallai ef, partner yr Aelod neu blentyn dibynnol ei gael a allai effeithio ar fater sy'n cael ei drafod yn ystod y trafodion hynny. Mae hyn yn cynnwys lle gallai unrhyw benderfyniadau a wneir yn

ystod trafodion arwain at fantais ariannol uniongyrchol i'r Aelod neu, hyd y gŵyr yr Aelod, i bartner yr Aelod neu i blentyn dibynnol yr Aelod. Gwaherddir pleidleisio hefyd gan Aelod o'r Senedd sydd wedi datgan buddiant ariannol yn y trafodion.

Mae Adran 36 o Ddeddf Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn drosedd i Aelodau gymryd rhan mewn trafodion heb fod wedi cydymffurfio â'r rheolau ar gofrestru neu ddatgan buddiannau a nodir yn y Rheolau Sefydlog, neu fynd yn groes i'r rheolau hynny.

1.2. Cod ymddygiad

Mae'n ofynnol i bob Aelod o'r Senedd gadw at God Ymddygiad. Mae'r Cod yn nodi rheolau penodol y mae'n rhaid i Aelodau o'r Senedd gadw atynt. Yn ogystal â rheolau cyffredinol ar beidio â gweithredu mewn ffordd a allai ddwyn anfri ar y Senedd neu ei Haelodau yn gyffredinol, mae'r Cod yn cynnwys rheolau penodol ar gymhelliant ariannol a rhoi mantais:

- **Rheol 10:** Ni chaiff Aelodau dderbyn unrhyw gymhelliant ariannol, rhodd, lletygarwch neu fudd arall fel cymhelliant neu wobr am gyflawni eu swyddogaethau fel Aelodau o'r Senedd, am ddylanwadu ar drafodion yn y Senedd, neu a allai fel arall ymddangos i berson rhesymol a diduedd i ddylanwadu, neu o bosibl ddylanwadu ar eu gweithredoedd fel Aelod, ac eithrio i'r graddau y mae eu derbyn yn cydymffurfio â'r ddarpariaeth a wneir mewn Rheolau Sefydlog.
- **Rheol 11:** Ni chaiff Aelodau ddefnyddio na cheisio defnyddio eu statws fel Aelod i roi mantais neu driniaeth ffafriol i'w hunain neu i unrhyw berson arall, neu i osgoi anfantais neu greu anfantais i rywun arall.

Comisiynydd Safonau'r Senedd sy'n gyfrifol am ymchwilio i unrhyw achosion honedig o dorri'r cod. Mae Pwyllgor Safonau Ymddygiad y Senedd yn ystyried yr holl adroddiadau a chanfyddiadau a wneir gan y Comisiynydd ac yn gwneud argymhellion ar gyfer unrhyw gamau y dylid eu cymryd mewn ymateb i ganfyddiadau'r Comisiynydd. Gall y rhain gynnwys argymhell bod y Senedd yn penderfynu gwahardd Aelod am gyfnod penodedig, tynnu hawliau a breintiau yn ôl neu geryddu Aelod.

1.2.a. Canllawiau ar gofrestru a datgan buddiannau

Mae'r Senedd hefyd yn cyhoeddi Canllawiau i Aelodau ar gofrestru, datgan a chofnodi buddiannau ariannol a buddiannau eraill. Mae Pennod 5 o'r Canllawiau yn rhoi rhagor o wybodaeth am yr hyn y dylid ei gofrestru.

1.2.b. Canllawiau ar lobïo a mynediad at Aelod o'r Senedd

Mae Canllawiau ar lobïo a mynediad at Aelodau o'r Senedd hefyd yn cael eu cyhoeddi. Maent yn nodi na ddylai Aelodau dderbyn unrhyw waith am dâl a fyddai'n golygu eu bod yn lobïo ar ran unrhyw berson neu sefydliad neu ar ran cleientiaid na derbyn unrhyw waith am dâl i ddarparu gwasanaethau fel strategydd, cynghorydd neu gleient seneddol. Mae'r canllawiau hefyd yn nodi y dylai Aelodau wrthod pob lletygarwch, budd neu rodd, ar wahân i'r rhai mwyaf di-nod neu achlysurol, os yw'r Aelod yn ymwybodol mai lobïwr proffesiynol sy'n eu cynnig.

1.3. Gofynion y tu allan i'r Rheolau Sefydlog

Mae Aelodau o'r Senedd hefyd o dan ddyletswyddau mewn perthynas â threuliau etholiad y Senedd i gofrestru rhoddion gyda'r Comisiwn Etholiadol. O dan system bresennol etholiadau'r Senedd, mae'n ofynnol i ymgeiswyr etholaethol adrodd am roddion tuag at wariant eu hymgyrch etholiadol i'r Comisiwn Etholiadol o dan Orchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007. O dan Deddf Pleidiau Gwleidyddol, Etholiadau a Refferenda 2000, mae'n ofynnol i bleidiau gwleidyddol gofrestru rhoddion gyda'r Comisiwn Etholiadol. Rhaid i roddion i ymgeiswyr rhestr ranbarthol gael eu hadrodd i'r Comisiwn Etholiadol fel rhoddion plaid wleidyddol yn hytrach na rhoddion ymgeiswyr unigol o dan PPERA 2000.

Bydd y system ar gyfer ethol Aelodau i'r Senedd yn newid o 2026 o dan Ddeddf Senedd Cymru (Aelodau ac Etholiadau) 2024. Bydd Gorchymyn Cynulliad Cenedlaethol Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) 2007 yn cael ei adolygu a'i ddiwygio yng ngoleuni'r newidiadau etholiadol hyn cyn etholiad 2026.

1.3.c. Cymhwysedd y Senedd

Mae ariannu pleidiau gwleidyddol a'u haelodau a'u swyddogion yn fater a gedwir yn ôl. Mae eithriad i'r mater hwn a gedwir yn ôl ar gyfer taliadau i blaid wleidyddol at ddibenion cynorthwyo Aelodau o'r Senedd i gyflawni eu dyletswyddau yn y Senedd. Felly, mae rheoleiddio ariannu pleidiau gwleidyddol ar gyfer gweithgareddau plaid yr Aelodau yn fater a gedwir yn ôl yn bennaf.

2. Camau gweithredu Llywodraeth Cymru

Mae rheolau sy'n ymwneud â chofrestru rhoddion, lletygarwch a thaliadau i Aelodau o'r Senedd yn cael eu pennu a'u llywodraethu gan y Senedd. Fodd bynnag, mae disgwyl hefyd i Weinidogion Cymru, yn eu rôl fel aelodau o Lywodraeth Cymru, gadw at god moeseg ar ymddygiad gweinidogol. Mewn perthynas â rhoddion a lletygarwch, mae paragraff 1.3 vii yn nodi:

Rhaid i Weinidogion beidio â derbyn unrhyw rodd neu letygarwch a allai godi amheuan am ddoethineb eu barn neu a allai eu rhoi o dan rwymedigaeth amhriodol neu a allai, yn rhesymol, roi'r argraff honno.

Mae paragraff 5.7 o'r cod ar fuddiannau ariannol hefyd yn nodi:

Rhaid i'r Gweinidogion ofalu eu bod yn osgoi unrhyw berygl o wrthdaro buddiannau, neu osgoi rhoi'r argraff bod unrhyw wrthdaro buddiannau rhwng eu swydd fel Gweinidog a'u buddiannau ariannol preifat.

Mae'r cod yn nodi mai'r Prif Weinidog fydd yn penderfynu sut yr ymchwilir i gwynion o dan y Cod ond y bydd fel arfer yn cyfeirio cwynion sylweddol am ymddygiad Gweinidogion at gynghorydd annibynnol i'w hystyried a rhoi cyngor arnynt.

3. Camau gweithredu gan Senedd Cymru

Mae Pwyllgor Safonau Ymddygiad y Senedd ar hyn o bryd yn cynnal ymchwiliad i gofrestru a datgan buddiannau. Cynhaliodd ymgyngoriad cyhoeddus i gasglu tystiolaeth ysgrifenedig rhwng mis Mawrth a mis Ebrill 2023. Fel rhan o'i ymgynghoriad, gofynnodd y Pwyllgor am safbwyntiau ynghylch pa fuddiannau y dylid eu cofrestru, a yw'r gofrestr a'r rheolau ynghylch cofrestru yn ddigon clir, a yw'r gofrestr yn ddigon tryloyw ac o dan ba amgylchiadau y dylai fod yn ofynnol i Aelodau o'r Senedd ddatgan buddiant. Wrth roi'r wybodaeth ddiweddaraf am waith y Pwyllgor yn y Cyfarfod Llawn ar 1 Mai 2024, dywedodd Vikky Howells AS, Cadeirydd y Pwyllgor ar y pryd, y bydd y Pwyllgor yn cyflwyno cynigion i ddiwygio gofynion cofrestru yn y Seithfed Senedd yng ngoleuni materion a nodwyd yn yr ymgynghoriad.

Ym mis Mai 2024, ysgrifennodd Vaughan Gething AS, y Prif Weinidog ar y pryd, at Gadeirydd y Pwyllgor Safonau yn nodi ei farn y byddai'n ddefnyddiol pe gallai'r Pwyllgor wneud gwaith i adolygu'r Rheolau Sefydlog a rheolau'r Cod Ymddygiad

ar roddion a wneir i Aelodau o'r Senedd ac yn benodol, lefel yr adrodd a datgelu ac a ddylid gosod cap ar roddion gan unrhyw un endid neu unigolyn.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod yr wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn o reidrwydd yn cael eu diweddarau na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.